

УДК 811.161.2

DOI: [https://doi.org/10.18524/2307-8332.2023.1\(27\).297881](https://doi.org/10.18524/2307-8332.2023.1(27).297881)

Ірина ПРОЦИК

Львівський державний університет фізичної культури імені Івана Боберського,
доктор філологічних наук, доцент кафедри олімпійської освіти

м. Львів

iprotskyk@ukr.net

<https://orcid.org/0000-0001-8472-0141>

ДИНАМІКА НАЗОВНИЦЬКИХ ТЕНДЕНЦІЙ ФУТБОЛЬНИХ КЛУБІВ У РІЗНИХ РЕГІОНАХ ЗАХОДУ УКРАЇНИ В ХХ–ХХІ СТ.

У статті проаналізовано назви українських футбольних команд у різних регіонах Заходу України впродовж понадстолітньої історії розвитку футболу в Україні: у період між двома світовими війнами, коли західноукраїнські землі належали до різних держав, а назовницькі тенденції в іменуванні футбольних клубів мали національний характер, проте відрізнялися в різних регіонах; у радянський період, коли більшість українських етнічних земель увійшла до складу однієї держави, а футбольне назовництво зазнало уніфікації – із відчутним тоталітарним впливом радянського колоніалізму; і після відновлення української незалежності, коли поєднано різні назовницькі тенденції – національну, постколоніальну та комерційну, внаслідок чого утворився еkleктичний симбіоз найменувань українських футбольних команд. У всі періоди історії національного футболу власні назви клубів утворено семантичним способом з обидвома його різновидами: онімізацією та трансонімізацією. З-поміж онімів, які найчастіше були мотиваційною базою для називання українських футбольних команд у різні періоди, зафіксовано топоніми, гідроніми, ороніми. У міжвоєнний час величезний відсоток назв футбольних клубів мотивовано найменуваннями українських молодіжних організацій, а в радянський період – номінаціями всесоюзних фізкультурно-спортивних товариств і назвами підприємств, при яких створено футбольні команди. Розмаїття груп апелятивів, що були мотиваційною базою для найменування футбольних команд у першій половині ХХ ст., змінили уніфіковані назви, мотивовані номінаціями людей за сферою діяльності, професією чи родом занять, а також назвами продукції підприємств, при яких функціювали футбольні клуби. Комерційний чинник, вплив якого відчутний із 90-х рр. ХХ ст., зумовив появу еkleктичних назв, частю з двох складників, одним із яких є найменування спонсора.

Ключові слова: власна назва футбольної команди, апелятив, онім, мотивованість, онімізація, трансонімізація.

У статті проаналізовано назви українських футбольних команд у різні періоди понадстолітньої історії розвитку футболу в Україні, серед яких виокремлено три: перший – період між двома світовими війнами, коли українські етнічні землі Заходу України належали до різних держав (Австро-Угорщини, Польщі,

Угорщини, Чехії, Румунії, Росії), другий – советський період, коли більшість українських етнічних земель увійшла до однієї держави, і третій – після відновлення української незалежності в 1991 р.

Оскільки найменування українських футбольних команд у діахронії не були об'єктом ґрунтового опису (поза статтями авторки розвідки [1–5]), аналіз номінацій українських клубів упродовж усього періоду розвитку українського футболу та назовницьких тенденцій на різних його етапах є актуальним і заповнює лакуни в описі власних назв української мови, які, за словами українського ономаста Юліяна Редька, – «поле неоране, яке лежить облогом у нашій культурі та науці, і по ньому треба йти з великим плугом» [6, с. IV].

Мета розвідки – проаналізувати назви українських футбольних команд упродовж усієї історії розвитку українського футболу та виявити основні назовницькі тенденції в різні її періоди. З-поміж основних **завдань**, які необхідно розв'язати для досягнення поставленої мети: 1) виявити, якими лексемами мотивовані назви українських футбольних клубів Заходу України в різні періоди понадстолітньої історії розвитку футболу в Україні, 2) з'ясувати, які важливі для українців етнокультурні конотації мали власні назви спортивної сфери впродовж XX–XXI ст., 3) показати соціокультурні й суспільно-політичні чинники, які впливали на вибір футбольних номінацій на різних етапах становлення національного футболу та визначали назовницькі тенденції.

Джерелами згромадженого фактичного матеріалу для дослідження слугували українські спортивні часописи, архівні матеріали, інтернет-джерела, праці істориків спорту про розвиток футболу в різних регіонах Заходу України. **Об'єктом** розгляду в статті є назви українських футбольних команд упродовж XX–XXI ст., а **предметом дослідження** – тенденції назовництва в іменуванні українських клубів.

Найменування українських футбольних команд міжвоєнного періоду зазвичай мали складну структуру, в якій поєднано компонент-абрєвіатуру та власне онім. Абрєвіатурний складник назви вказував на національну належність футбольної команди, яка функціювала в структурі українського спортивного клубу (*У.С.К.*) чи товариства (*У.С.Т.*), рідше використовувано абрєвіатури *С.К.* (спортовий клуб) і *С.Т.* (спортове товариство). У советський період абрєвіатурний компонент не використовувано, а після відновлення української незалежності повернуто традицію вживання абрєвіатур: *М.Ф.К.* (міський футбольний клуб), *П.Ф.К.* (професійний футбольний клуб), *Ф.К.* (футбольний клуб). Власне онімний компонент у складених назвах українських футбольних команд Заходу України мотивований онімом або апелятивом. Власні назви утворено семантичним способом з обидвома його різновидами: трансонімізацією, яка передбачає «перехід лексем з одного розряду пропріативів до іншого» [7, с. 374], коли власні назви різних класів ставали найменуваннями футбольних клубів, й онімізацією, що ґрунтується на переході апелятивів до складу онімів.

I. Назви українських футбольних команд у міжвоєнний період

Аналіз назв українських футбольних команд Заходу України охоплює клуби Опілля, Надсяння, Буковини, Закарпаття, Волині, де в міжвоєнний період активно розвивалося національно-культурне життя українців, у тім і спортивне.

Назвою української національної держави мотивоване найменування футбольної команди *С.Т. «Україна» Львів*. Назву *Україна* мала й футбольна команда з Опілля – *С.К. «Україна» Пасічна*. Давню назву України – *Русь* – обрали для найменування футбольні команди **Закарпаття – С.К. «Русь» Ужгород** і *С.К. «Русь» Хуст*. Мотиватором для вибору назв цих опільських і закарпатських клубів став передовсім соціокультурний чинник – демонстрація належності до бездержавної нації і підкреслення національної ідентичності гравців цих команд. Назву одного з **етнографічних районів України – Буковини** – відображено в найменуванні клубу *У.С.К. «Буковина» Кіцмань*.

Багато українських футбольних клубів у своїх назвах вживало **топоніми** – номінації **міст, містечок і сіл**, із яких клуби походили. Найбільше відтопонімих назв футбольних команд з-поміж клубів Заходу України зафіксовано на Опіллі: *С.К. «Вільхівка»*, *С.К. «Залужє»*, *С.К. «Кліцко»*, *У.С.К. «Збараж»*, *У.С.К. Стрий*, *У.С.Т. «Жидачів»*, Надсянні: *С.К. «Посада»*, *С.К. «Торки»*, *У.С.К. «Доброміль»*, *У.С.К. «Яворів*, Буковині: *С.К. «Горішні Ленківці»*, *С.К. «Денисівка»*, *С.К. «Заставна»*, Закарпатті: *С.К. «Королево над Тисою»*, *С.К. «Тячів»*, Волині: *С.К. «Дермань»*, *У.С.К. Костопіль*.

Серед інших географічних об'єктів, назвами яких мотивовано номінації українських футбольних клубів у міжвоєнний період, окрему групу охоплюють найменування водних і гірських масивів. З-поміж **гідронімів** для називання українських команд використано номінації **річок** з тієї місцевості, з якої походив футбольний клуб. Гідронімами мотивовані назви дружин з Опілля: *У.С.К. «Бистриця» Надвірна*, *У.С.Т. «Прут» Делятин*, *С.Т. «Лімниця» Перегінсько*, *У.С.Т. «Дністер»* (у Заліщиках, Миколаєві над Дністром, Самборі), Надсяння: *У.С.К. «Сян»* (у Перемишлі, Ярославі), *У.С.К. «Вігор»* (у Війську, Нижанковичах), *У.С.Т. «Дністер» Чайковичі*, *С.К. «Стривігор» Устрики Долішні*, Волині: *У.С.К. «Горинь» Рівне*, *С.К. «Стир» Луцьк*, *С.К. «Случ» Сарни*, *С.К. «Буг»* (у Холмі, Сокалі), Буковині: *«Прут» Чернівці*. З-поміж **оронімів**, що знайшли відображення у назвах команд Опілля й Закарпаття, зафіксовано такі: *У.С.К. «Лисоня» Бережани*, *С.Т. «Чорногора» Станиславів*, *С.К. «Говерля» Станиславів*, *С.К. «Карпати» Буштино*.

Велику групу онімів, які стали мотиваційною базою для номінування західноукраїнських футбольних клубів, становлять **антропоніми**. Це імена важливих для українців історичних постатей. Від прізвиська князя Всеволода Святославича походять назви команд з Опілля: *У.С.К. «Буй-Тур»* (у Львові-Сигнівці, Станиславові), Надсяння – *С.Т. «Буй-Тур»* (у Каменоброді і Городку Ягеллонському), Волині – *У.С.К. «Буй-Тур» Радехів*. Клуб *У.С.К. «Роксоляна» Рогатин* назву пов'язав з місцевою уродженкою Настею Лісовською, ві-

домою як *Роксоляна* – дружина султана Сулеймана I Пишного. Низка опільських, надсянських і волинських клубів узяла для називання ім'я військового та державного діяча *Івана Богуна* – **У.С.К. «Богун»** (у *Бродах, Львові, Підзвіринці, Рогатині*), **У.С.К. «Богун»** (у *Судовій Вишні, Комарному*), **У.С.К. «Богун»** (у *Бродах, Володаві*). Для називання опільської команди **С.К. «Кармелюк» Львів**, надсянської дружини **У.С.К. «Кармелюк» Коровники** і буковинського клубу **С.К. «Кармелюк» Кіцмань** використано ім'я керівника повстанського руху на Поділлі *Устима Кармелюка*. Назва опільської команди **У.С.Т. «Черник» Станиславів** пов'язана з іменем *Федора Черника* – сотника Українських Січових Стрільців. Найменування футбольних команд, мотивовані антропонімами, особливо популярними були на **Буковині**: іменем керівника гайдамацького руху *Івана Гонти* названо клуби: **У.С.К. «Гонта»** (у *Мамаївцях, Селищі-Новоселиці, Чернівцях-Садгорі*). Для номінації клубу **С.К. «Залізник» Чернівці** використано ім'я іншого очільника Коліївщини – *Максима Залізняка*. Для називання чернівецьких команд вжито ім'я ватажка опришків у Карпатах *Олекси Довбуша* – **У.С.Т. «Довбуш» Чернівці, У.С.Т. «Довбуш» Садгора**. Мотиваційною базою для називання команд **С.К. «Дорошенко» Чернівці** й **У.С.К. «Мазепа» Чернівці** стали імена гетьманів *Петра Дорошенка* й *Івана Мазепи*. Назва клубу **С.Т. «Петлюра» Кіцмань** мотивована іменем Головного отамана військ УНР *Симона Петлюри*. Для номінування закарпатських команд використано лише один **антропонім** – прізвище будителя закарпатських українців, релігійного й культурно-освітнього діяча **Закарпаття, о. Олександра (Олекси) Духновича**. Це команди **С.К. «Духнович»** (у *Мукачеві і Тячеві*).

Найбільша група найменувань українських футбольних команд Заходу України в міжвоєнний період мотивована **назвами українських молодіжних організацій**. Найменування українського гімнастичного товариства «Сокіл» використано в назві клубів із таких населених пунктів **Опілья**: *Бібрки, Бучача, Глинян, Жидачева, Золочева, Калуша, Львова, Підволочиська, Підгайців, Рогатина, Станиславова, Стрия, Тереховлі, Тернополя, Ходорова, Ямниці, Надсяння: Наконечного, Перемишля, Судової Вишні, Яворова*. Від назви українського пожежно-гімнастичного товариства «Січ» походять найменування футбольних клубів з **Опілья**: **У.С.К. «Січ»** (у *Городку, Стрию*), **Надсяння: У.С.К. «Січ»** (у *Добромилі, Перемишлі*), **Буковини: С.К. «Січ I» / «Січ II» / «Січ III» Ленківці** й **Закарпаття: С.К. «Січ» Перечин**. Від назви руханково-спортивного товариства «Луг», створеного після заборони діяльності товариств «Січ», походять номінації опільських клубів: **С.К. «Луг»** (у *Вільшаниці, Городиславичах, Запотові, Скнилові, Чижиківі, Львові*) і надсянських команд: **С.К. «Луг»** (у *Рогізнаму, Чолгинях, Яворові, Янові, Перемишлі*). З назвою Союзу української поступової молоді «Каменярі» пов'язані найменування опільських клубів: **У.С.К. «Каменярі»** (у *Безевиці Великій, Вовчинці, Купчинцях, Львові, Романівці, Цеброві*) та надсянських команд: **У.С.К. «Каменярі»** (у *Рогізнаму і Чернильці*). Футбольні команди з Опілья й Надсяння були мотивовані назва-

ми інших українських організацій і товариств, зокрема, від назви Українського туристично-краєзнавчого товариства «Плай» походять найменування команд **С.К. «Плай»** (у Львові, Самборі, Стрию) і **С.К. «Плай» Перемишль**. Від назви Католицької асоціації української молоді «Орли» – номінації клубів з Опілля: **С.К. «Орли»** (у Голині, Демні, Добростанах, Добрянах, Керниці, Пасічній, Підгірках), львівських команд: **С.К. «Орли імені князя Льва»**, **С.К. «Орли імені генерала Мирона Тарнавського» Богданівка**, **С.К. «Орли» Знесіння**, та надсянського клубу **С.К. «Орли» Дроздовичі**. Натомість на Волині були футбольні клуби при товаристві «Просвіта»: **У.С.К. «Просвіта»** (у Дубні, Ковелі, Костополі, Рівному), а на Буковині при різних українських культурно-освітніх інституціях: **«Мужеський хор» Чернівці**, **«Українська Читальня» Чернівці**, **«Українська Школа імені Богдана Лепкого» Чернівці**.

Чималу групу назв футбольних команд охоплюють номінації, що походять від загальних назв. Серед апелятивів, які були мотиваційною базою для творення назв команд, виокремлено **назви явищ природи**. З-поміж опільських команд ними мотивовані найменування: **С.К. «Буревій»** (у Бучачі, Львові); **С.К. «Вихор»** (у Ямниці, Рогатині); **У.С.Т. «Хуртовина» Комарно**; назва опільського клубу **У.С.К. «Заграва» Станиславів** і надсянської дружини **У.С.К. «Заграва» Ярослав**; найменування опільської команди **У.С.К. «Веселка» Рудно** і надсянського клубу **У.С.К. «Веселка» Медика**; назва опільської команди **С.К. «Хмара» Львів**. Назвами астрономічних об'єктів мотивовано найменування опільських команд: **У.С.К. «Зоря»** (у Львові, Калуші, Ходорові); **С.К. «Комета»** (у Львові, Журавному) та волинських дружин **С.К. «Комета»** (у Бугаївці, Радивиліві). Назви природних зон і особливостей рельєфу були мотиваційною базою для найменування опільських футбольних дружин: від апелятива *step* походять назви **У.С.Т. «Степ»** (у Львові, Суховолі) та надсянської команди **У.С.К. «Степ» Бушковичі**; від лексеми *beskid* – номінації закарпатських клубів **С.К. «Бескид»** (у Севлюші, Сваляві) та опільських команд **У.С.Т. «Бескид»** (у Надвірній, Пробіжній); від застарілої назви *скала* (скеля) – найменування опільських команд **У.С.К. «Скала»** (у Добромірці, Мшані, Стрию, Тисмениці), надсянських клубів **У.С.К. «Скала»** (у Мостиськах, Ряшеві, Судовій Вишні). Низка команд використала для найменування апелятиви, що називають **види фауни і флори**. Зокрема, для номінування надсянських клубів ужито лексему *лев*, геральдичне зображення якого є на гербі Західноукраїнської Народної Республіки, – **С.К. «Лев»** (у Перемишлі, Радимно). Низка футбольних команд використала **найменування птахів**, серед яких важливі для мовної картини світу українців **орнітоніми беркут і чайка**: **С.К. «Беркут» Пасічна** (команда з Опілля) й **У.С.К. «Беркут» Перемишль** (клуб із Надсяння); **С.Т. «Чайка»** (у Калуші, Рогатині, Теребовлі, Товмачі, Чорткові) – опільські дружини і **С.К. «Чайка»** (у Немирові, Чайковичах), **У.С.К. «Сянова Чайка» Перемишль** – надсянські клуби. Від назви **флори** – *вільшина* – походить назва

буковинської команди *С.К. «Вільшина» Рогізна*, а лексемою *тирса* мотивована номінація клубу з Опілля – *С.К. «Тирса» Боднарів*.

Найменування кількох клубів **Буковини, Надсяння й Опілля** пов'язані з лексемами, які називають **сферу занять** українців у минулому та пов'язані з реаліями Великої України, що було прагненням зберегти в називанні тяглість культурно-історичних традицій: *С.К. «Козак» Чернівці, С.К. «Січовик» Шишківці, С.К. «Чумак»* (у *Торках, Новому Яричеві*), *У.С.К. «Запорожець» Нижанковичі*. Номінацією, пов'язаною зі сферою спорту – *змагун* (спортсмен) – мотивована назва *С.К. «Змагун» Терехівля*. Назвами, що йменують людей за **видом діяльності**, мотивовані найменування футбольних команд **Закарпаття** – *С.К. «Земледілець» Свалява, Буковини* – *С.К. «Залізничники» Чернівці, С.К. «Українські туристи» Чернівці, Волині* – *С.К. «Залізничник» Здолбунів*.

Низка футбольних клубів з **Опілля** мали назви, семантично пов'язані з найменуваннями **державних і національних символів**. Назву державного герба – *тризуба* – відображено в номінаціях команд *У.С.К. «Тризуб» Львів-Богданівка, С.К. «Тризуб»* (у *Бартатові, Порині*). Для номінування футбольної дружини *С.К. «Калина» Журавно* мотиваційною базою став народний символ – *калина*. Серед назв команд зафіксовано й номінації, мотивовані найменуванням **зброї** – у назвах клубів з Опілля – *С.К. «Стріла»* (у *Дулібах, Сулиміві, Жовкві*) та команди з Надсяння – *С.К. «Стріла» Яворів*.

Великий спектр назв футбольних команд першої половини ХХ ст. представлений різними відомонімними та відапелятивними найменуваннями, більшість із яких відображає асоціації з історичними, географічними й культурними реаліями України та містить важливі для українців етнокультурні конотації, що засвідчує прискіпливий добір репрезентативних номінацій для називання футбольних клубів у період бездержавности української нації.

2. Назви українських футбольних команд у советський період

Цілком відмінні назовницькі тенденції репрезентують номінації українських футбольних команд Заходу України з приходом советської влади. Хоч у невеликій частині футбольних клубів вдалося використати в номінаціях лексеми з національно-культурним компонентом у значенні, проте в більшості назв відчутні впливи советського тоталітаризму, а передовсім прагнення до уніфікованості найменувань команд на всьому колонізованому просторі.

Низка футбольних команд Заходу України у 40–80-ті рр. ХХ ст. мала номінації, мотивовані **онімами** з етнокультурною семантикою, зокрема, **назви етнографічних районів**: *«Буковина» Чернівці, «Волинь»* (у *Житомирі, Луцьку*), *«Закарпаття» Ужгород, «Поділля»* (у *Бережанах, Тернополі*), *«Полісся» Житомир, «Прикарпаття» Івано-Франківськ*. Як і на початку ХХ ст. збереглася тенденція надавати футбольним командам назви, що є найменуваннями водних масивів з тих населених пунктах, де функціують клуби. **Гідроніма-**

ми мотивовані назви команд: на **Опіллі** – «*Бистриця*» *Надвірна*, «*Дністер*» *Заліщики*, «*Збруч*» *Підволочиськ*, в **Закарпатті** – «*Латориця*» *Мукачево*, на **Буковині** – «*Серет*» *Сторожинець*, «*Черемош*» *Вижниця*, на **Волині** – «*Горинь*» (у *Дубровиці*, *Ізяславі*, *Рівному*), «*Случ*» *Березне*. Популярною була модель творення назв команд від **оронімів**. Найчастіше для називання використано назву гірського масиву *Карпати*. Оронім «*Карпати*» обрали закарпатські футбольні клуби з *Буштини*, *Дубового*, *Мукачева*, опільські команди зі *Львова*, *Кам'янки-Бузької*, буковинські дружини з *Берегомета*, *Вижниці*, *Садгори*, *Сторожинця*, *Чернівців*. Найменування найвищої гірської вершини Українських Карпат – *Говерли* надано футбольній команді з Закарпаття – «*Говерла*» *Ужгород*. Гідроніми й ороніми в советський період були нейтральними назвами, що не підпадали під заборони, а тому стали компромісним варіантом у тогочасній назовницькій практиці, бо давали змогу показати етнокультурну специфіку регіонів, звідки походили футбольні клуби.

У більшості назв українських футбольних клубів Заходу України 40–80-х рр. ХХ ст. помітно колоніальні впливи, що виявлялися в спробах уніфікувати найменування футбольних дружин і в тенденціях відобразити в номінаціях команд советські реалії. Найчастіше в називанні клубів використано **номінації всесоюзних фізкультурно-спортивних товариств**. Зокрема, до структури спортивного товариства правоохоронних органів «*Динамо*» на **Волині** входили команди *Житомира*, *Рівного*, *Бердичева*, *Коростеня*, *Ківерців*, *Любомля*, у **Закарпатті** – *Мукачева*, *Ужгорода*, на **Опіллі** – *Львова*, *Станиславова*, *Тернополя*, *Чорткова*, на **Буковині** – *Чернівців*. Товариство працівників торгівлі й кооперації «*Спартак*» репрезентували команди з **Опілля** – у *Львові*, *Самборі*, *Станіславі*, *Теребовлі*, дружини з **Волині** – у *Житомирі*, *Луцьку*, *Рівному*, *Дубні*, *Коростені* й у *Чернівцях* і в *Ужгороді*. Спорттовариство працівників залізниці «*Локомотив*» представляли на **Опіллі** футбольні команди зі *Львова*, *Станиславова*, *Стрия*, *Теребовлі*, *Тернополя*, на **Волині** – з *Ківерців*, *Ковеля*, *Рівного*, на **Буковині** – з *Чернівців*. Футбольні клуби спорттовариства працівників автомобільної промисловості «*Торпедо*» були в двох регіонах – на **Волині** – у *Луцьку*, *Рівному* й на **Опіллі** – у *Львові*. Спортивне товариство молоді профтехучилищ «*Трудові резерви*» репрезентував клуб у *Львові*, а спорттовариство працівників машинобудування «*Зеніт*» – команда у *Володимирі-Волинському*. Багато команд представляли спортивні товариства «*Авангард*» і «*Колос*». У структурі спорттовариства профспілок працівників промисловості та будівництва «*Авангард*» функціювали футбольні команди з таких міст **Закарпаття**: *Виногорова*, *Мукачева*, *Сваляви*, *Хуста*, *Ужгорода*, клуби з міст **Опілля**: *Жидачева*, *Львова*, *Стрия*, *Тернополя*, дружини з міст на **Волині**: *Житомира*, *Рівного*, *Здолбунова*, *Малина*, *Новоград-Волинська*, *Нововолинська* й команда з *Чернівців* на **Буковині**. До товариства працівників сільського господарства «*Колос*» входили футбольні клуби **Опілля** з таких населених пунктів: *Бучача*, *Городка*, *Заліщик*, *Зборова*, *Золочева*, *Калуша*, *Ходорова*, футбольні команди з міст і сіл **Закарпаття**: *Великих Лучок*, *Заставного*, *Нового Давид-*

кового, команди з місцевостей на **Буковині**: *Кіцмані, Лужан, Путили, Сторожинця* та футбольні дружини з населених пунктів **Волині**: *Березного, Ківерців*. Спортивне товариство вищих навчальних закладів «**Буревісник**» репрезентували закарпатські футбольні команди з *Виноградова, Мукачева, Солотвина*, опільські клуби зі *Львова, Станиславова, Тернополя*, волинські команди з *Рівного, Кременця* та буковинська дружина з *Чернівців*. На Заході України було кілька футбольних клубів, створених при **спортивних товариствах військовиків**. Назви військових команд вживано в формі абрєвіатур – **БО** (*Будинок офіцерів*), **БЧА/ОБЧА** (*Обласний / Будинок Червоної Армії*), **МБО** (*Міський будинок офіцерів*), **СКВО/СКА** (*Спортивний клуб військового округу / армії*): **БО/МБО Володимир-Волинський, БО/ОБО Житомир, БО Львів, БО Рівне, БО Стрий, БО/МБО/ОБО Чернівці, БЧА/ОБЧА Львів, МБО Луцьк МБО Станиславів, СКВО/СКА Львів**.

Ще однією популярною в советський період моделлю творення назв футбольних команд є використання **ергонімів** – номінацій підприємств, при яких діяли клуби. Ергонімами мотивовані найменування футбольних команд **Опільля**: «*Ватра*» *Тернопіль*, «*Пивзавод*» *Львів*, «*Сільмаш*» *Львів*, **Буковини**: «*Схід*» *Чернівці*, «*Легмаш*» *Чернівці*, **ДОК Сторожинець**, **Волині**: «*Прогрес*» *Бердичів*, «*Сільмаш*» *Ковель*, «*Фарфоровий завод*» *Баранівка*, «*Хіммаш*» *Коростень* і **Закарпаття** «*Мукачівприлад*» *Мукачево*.

Назвою більшовицької газети «*Іскра*» мотивовані номінації футбольних клубів «*Іскра*» із **Закарпаття** – у *Виноградіві, Мукачеві*, **Опільля** – у *Золочеві, Львові*, **Волині** – у *Торчині, Теофіполі* та **Буковини** у *Заставній*.

Великою кількістю одиниць представлені **відапелятивні найменування** українських футбольних команд советського періоду, з-поміж яких найбільшою за наповнюваністю є група номінацій, що походять від **назв осіб за професією і видом занять**. Футбольні клуби використали найменування тих професій, що представляли розвинуті в регіонах сфери господарства – на **Опільлі**: «*Будівельник*» (у *Золочеві, Калуші, Монастириськах*), «*Газовик*» *Комарно*, «*Енергетик*» *Буришин*, «*Колгоспник*» (у *Бережанах, Бучачі, Бібрці, Стрию*), «*Комбайнобудівник*» *Тернопіль*, «*Нафтовик*» (у *Долині, Надвірній, Стрию*), «*Харчовик*» (у *Збаражжі, Львові, Станіславі*), «*Хімік*» *Калуш*, «*Цементник*» *Миколаїв*, «*Цукровик*» (у *Ходорові, Чорткові*), «*Шкіряник*» *Станиславів*; у **Закарпатті**: «*Автомобіліст*» *Ужгород*, «*Деревообробник*» *Вилок*, «*Керамік*» (у *Виноградіві, Мукачеві*), «*Колгоспник*» (у *Береговому, Сторожниці*), «*Кооператор*» (у *Береговому, Хусті*), «*Металіст*» *Іршава*, «*Хімік*» (у *Перечині, Великому Бичкові*); на **Буковині**: «*Автомобіліст*» *Кіцмань*, «*Бетонник*» *Чернівці*, «*Будівельник*» *Сторожинець*, «*Колгоспник*» (у *Заставній, Кіцмані, Ленківцях, Лужанах, Новоселиці*), «*Машинобудівник*» *Чернівці*, «*Панчішник*» *Чернівці*, «*Харчовик*» *Чернівці*; на **Волині**: «*Водник*» *Рівне*, «*Верстатобудівник*» *Житомир*, «*Керамік*» *Баранівка*, «*Колгоспник*» (у *Горохові, Гощі, Житомирі, Рівному*), «*Машинобудівник*» (у *Бердичеві, Рожисці*), «*Металіст*» (у *Житомирі, Здолбунові*), «*Механізатор*» *Рожисце*, «*Папірник*»

Малин, «Текстильник» Рівне, «Хімік» (у Житомирі, Рівному), «Шахтар» (у Нововолинську, Житомирі), «Шкіряник» Бердичів.

Невелику групу становлять номінації футбольних команд, мотивовані аплетивами – **назвами продукції підприємств**, при яких функціювали клуби: *«Пластик» Виноградів, «Емальносуд» Садгора, «Підшипник» Луцьк.*

Наслідком впливу тоталітаризму на назовництво футбольних клубів є надання командам советських **ідеологічних назв і символів**: *«Більшовик» (у Надвірній, Самборі, Станиславові, Судовій Вишні), «Червоний прапор» Львів (команди з Опілля), «Більшовик» (у Береговому, Мукачеві, Солотвині), «Червона зірка» (в Ужгороді, Чинадієвому, Буштині) (закарпатські клуби), «Більшовик» Здолбунів, «Червона зірка» Малин, «Червоний прапор» Малин (волинські клуби) і «Червоний прапор» Чернівці.* Низка команд Волині мала назву *«Зірка» (у Бердичеві, Житомирі, Жовтневому, Чудневі, Шепетівці)*, що, ймовірно, походить від советського символу – червоної п'ятикутної зірки.

Для називання футбольних команд у 40–80-ті рр. ХХ ст. здебільшого використано лексеми, які віддзеркалювали советські реалії, лише невелика частка номінацій мала національно-культурний складник у значенні. Це свідчить про вплив советського колоніалізму на українське футбольне назовництво, що спричинило тотальну уніфікацію найменувань.

III. Назви українських футбольних команд періоду незалежності

Корпус назв українських футбольних команд упродовж останніх тридцяти років творить доволі еkleктичну сукупність найменувань. З-поміж сучасних найменувань футбольних клубів помітне зростання кількості назв, мотивованих онімами, що відображають етнокультурну специфіку України. Відроджений закарпатський клуб – *«Русь» Хуст*, як і його попередник, використав для називання давню **номінацію української держави – Русь.**

Чимало назв футбольних команд мотивовані **топонімами**. Від **назв етнографічних районів** походять номінації клубів, які їх репрезентують, – *«Буковина» Чернівці, «Волинь» Луцьк, «Галичина» (у Брошнів-Осаді, Голині), Ф.К. «Закарпаття» Ужгород, «Опілля» Рогатин, «Підгір'я» Сторожинець, «Полісся» (у Житомирі, Коростені), «Придністров'я» Тлумач, «Прикарпаття» Івано-Франківськ.* Найбільшу групу охоплюють назви футбольних клубів, мотивовані **номінаціями населених пунктів**, з яких походять футбольні дружини. **Назви українських міст, містечок і сіл** використано в номінаціях клубів Закарпаття: *С.К. «Тячів», Ф.К. «Минай», Ф.К. «Мукачево», Ф.К. «Севлюш» Виноградів, Ф.К. «Середнє», Ф.К. «Хуст», Опілля: Ф.К. «Борців», Ф.К. «Галич», Ф.К. «Зборів», Ф.К. «Калуш», Ф.К. «Львів», Ф.К. Миколаїв, Ф.К. «Рух» Винники / Львів, Ф.К. «Тернопіль», Буковини: Ф.К. «Брусниця», Ф.К. «Кіцмань», Ф.К. «Лужани», Ф.К. «Садгора», Ф.К. «Топорівці», Ф.С.К. «Чернівці», Ф.К. «Путила» та Волині: *«Звягель» Новоград-Волинський, Ф.К. «Володимир-Волинський», Ф.К. «Камінь-Каширський», Ф.К. «Ковель», Ф.К. Луцьк.**

Чималу групу номінацій футбольних клубів Заходу України охоплюють назви, мотивовані власними найменуваннями географічних об'єктів. Для номінування футбольних команд використано гідроніми з Опілля: *«Бистриця» Богородчани*, *«Дністер»* (у Галичі, Залищиках), *«Збруч»* (у Борщеві, Підволочиську), *«Лімниця» Перегінське*, Закарпаття – *«Тиса» Петрове*, Буковини: *«Дністер»* (у Хотині, Новодністровську), *«Черемош» Вижниця*, Волині: *«Іква» Млинів*, *«Слuch»* (у Березному, Старокостянтиніві), *«Стир» Берестечко*, *«Світязь» Шацьк*. Серед західноукраїнських команд, оронімами мотивовані назви клубів в Закарпатті: *«Боржава» Довге*, *«Бужора» Іршава*, *«Говерла»* (в Ужгороді, Ясені), *«Карпати»* (у Мукачеві, Дубовому, Рахові), на Опіллі – *«Гарай» Жовква*, *«Жупан» Винники*, *«Карпати»* (у Болехові, Галичі, Львові), *«Лисоня» Бережани*, *«Товтри» Козлів*, *«Чорногора» Івано-Франківськ*, на Волині – *Ф.К. «Бона» Кременець*:

Поодинокі назви команд мотивованою антропонімами, зокрема волинський клуб *Ф.К. «Мал» Коростень* (від імені древлянського князя Мала) та давній буковинська команда, відроджена в незалежній Україні, – *У.С.К. «Довбуш»* (від імені очільника опришків Олекси Довбуша).

Прикладами повернення найменувань футбольних клубів, мотивованих назвою українського спортивного товариства *«Сокіл»*, є номінації команд з Опілля: *Ф.К. «Сокіл»* (у Золочеві, Глинянах). Новою є ця назва для дружин: *Ф.К. «Сокіл»* (у Великих Глібовичах, Сокільниках, Суховолі, Угринові).

Новим у футбольному назовництві є використання назви архітектурно-історичної пам'ятки – замку *«Паланок»* у Мукачеві – для найменування закарпатської команди *С.К. «Паланок» Мукачєво*.

Порівняно зі советським періодом змаліла кількість назв команд, мотивованих ергонімами, зокрема, з-поміж опільських футбольних дружин, це – *«Автоливмаш» Івано-Франківськ*, *Ф.К. «Галицька здоба»*, *Ф.К. «Лукор» Калуш*, *«Оскар» Підгір'я*, *«Техно-Центр» Рогатин*, серед закарпатських клубів – *«Аваль» Довге*, з-поміж буковинських клубів – *«Лада» Чернівці*, *«Легмаш» Чернівці*, *«Калинівський ринок» Садгора Чернівці*. Серед волинських команд таких назв чимало: *«Волинь-Цемент» Здолбунів*, *«Екосервіс» Рівне*, *«Рудь» Житомир*, *«Темп» Шепетівка*, *«Хіммаш» Коростень*, *Ф.К. «Агат» Гоща*, *Ф.К. «ПрофАгро» Кременець*.

Невеликий відсоток команд використовує номінації советських спорттовариств, продовжуючи постколоніальні назовницькі традиції, зокрема, серед опільських команд це – *«Авангард» Жидачів*, *«Динамо» Львів*, *«Спартак»* (в Івано-Франківську, Калуші), з-поміж закарпатських – *«Авангард» Свалява*, *Ф.К. «Динамо» Мукачєво*, *«Локомотив» Чоп*, *«Колос» Іванівці*, серед буковинських – *«Колос»* (у Лужанах, Новоселиці), з-поміж волинських – *«Локомотив»* (у Здолбунові, Рівному), *«Торпедо-Горизонт» Костопіль*.

Серед назв українських футбольних команд 90-х рр. ХХ – початку ХХІ ст. поряд із номінаціями, мотивованими онімами, зафіксовано й найменування, мотивовані апелятивами. Суттєво зменшилася кількість футбольних клубів,

у назвах яких відображено **номінації людей за професією чи видом діяльності**, що було однією з найпродуктивніших моделей творення назв команд у советський період, бо давало змогу обирати нейтральні найменування клубів, не пов'язані з комуністичною ідеологією та, водночас, не виходити поза межі уніфікованого канону советського назовництва. З-поміж клубів з Опілля зафіксовано назви: *«Газовик»* (у *Богородчанах, Комарному*), *«Енергетик» Бурштин*, *«Нафтовик» Долина*, *«Хімік» Калуш*, *«Хутровик» Тисмениця*. Команди з Волині обрали найменування: *«Керамік» Баранівка*, *«Металіст» Здолбунів*, *«Папірник» Малин*, *«Хімік»* (у *Житомирі, Рівному*), *«Лісівник» Дубровиця*. Серед назв закарпатських команд: *«Керамік» Виноградів*, *«Лісівник» Перечин*, *Ф.К. «Металіст» Іршава*, *«Фетровик» Хуст*, *Ф.К. «Хімік» Великий Бичків*. Буковинські клуби мають назви: *«Меблевик» Чернівці*, *«Митник» станція Вадул-Сірет*, *Ф.К. «Хімік» Чернівці*.

З-поміж найменувань футбольних команд трапляються назви, мотивовані апелюваннями, що є **номінаціями продукції підприємств**, при яких функціують клуби, наприклад: *«Кристал» Чортків* і *«Кристал» Дубно* (від назви – *кристалічного* цукру – продукції Чортківського й Дубенського цукрових заводів), *«Підшипник» Луцьк* (від назви продукції Луцького *підшипникового* заводу), *Ф.К. «Енергія» Володимирець* (від назви продукції Рівненської АЕС).

В основі найменувань кількох футбольних команд є **загальні назви**, що вказують на **особливості рельєфу**. Це номінації опільських клубів: *«Бескид» Надвірна*, *«Скала» Стрий / Ф.К. «Скала 1911» Стрий*, *«Скала» Моршин*, закарпатських команд: *«Верховина» Ужгород*, *«Скала» Кольчино*, буковинської дружини *Ф.К. «Зарінок» / «Зарінок-Дрім-Тім» Тисовець*.

Ще одна група назв західноукраїнських футбольних команд репрезентує найменування, мотивовані **назвами флори і фауни**. Назви фауни представлено в номінаціях клубів Закарпаття – *Ф.К. «Беркут» Бедевля*, *Ф.К. «Сокіл» Мукачєво*, команд Волині – *Ф.К. «Сокіл»* (з *Березівки, Радивилова*). Від назви флори походить найменування закарпатської команди *Ф.К. «Ялинка» Великий Бичків* і клубів Волині: *«Верес» Рівне*, *Ф.К. «Калина» Бугрин*, *«Явір» Цумань*.

Серед сучасних назв українських футбольних команд зафіксовано кілька складних **найменувань, мотивованих двома назвами**, одна з яких є номінацією спонсора, що фінансує клуб: *«Збруч-Агробізнес» Підволочиськ*, *«Колос-Майя» Новоселиця*, *«Меблевик-Розвиток» Чернівці*, *Ф.К. «ГоцарІТТЕР»*, *Ф.К. «Скіфи-ЛАЗ» Львів*, *Ф.К. «Фенікс-Стефано» Підмонастир*, *«Цементник-Хорда» Миколаїв*, *«Явір-Волиньліс» Цумань*.

У корпусі номінацій футбольних команд Заходу України впродовж трьох останніх десятиліть помітно різні назовницькі тенденції – національну, постколоніальну та комерційну, внаслідок чого утворився еkleктичний симбіоз найменувань – назв, мотивованих лексемами, що відображають національно-культурну специфіку України, номінацій, що є спадщиною тоталітаризму советської епохи, і найменувань, що дублюють назви фірм, які фінансують футбольні клуби, чи в складних номінаціях відображено ім'я спонсора.

Отже, серед проаналізованих назв футбольних команд Заходу України в різні періоди понадстолітньої історії розвитку футболу в Україні виявлено такі тенденції: у період між двома світовими війнами назовництво в футбольній сфері мало національний характер, але відрізнялося в різних регіонах, які належали до різних чужих держав, у советський період, коли більшість українських етнічних земель увійшла до однієї держави, назовницькі тенденції футбольних клубів уніфіковано під впливом советського колоніалізму, у період після відновлення української незалежності комерційний чинник в назвах команд надав корпусові найменувань українських футбольних клубів еkleктичного характеру. У кількох випадках зафіксовано повернення до тих назв українських футбольних клубів, які вони мали на початку ХХ ст., що є прикладом тягlosti національних назовницьких традицій. Перспектива досліджень полягає в аналізі назв футбольних команд у всіх регіонах України, виявленні назовницьких тенденцій, які домінували, та зіставленні відомостей для створення цілісної картини національного назовництва у футбольній сфері.

Література

1. Процик, І. (2023). «Довбуш», «Мазепа», «Петлюра», «Буковина», «Дністер», «Колос»: назви буковинських футбольних команд у ХХ–ХХІ ст. *Записки з українського мовознавства*. Вип. 30.
2. Protsyk, I. (2021). Nazwy ukraińskich drużyn piłkarskich z perspektywy historycznej. *Oblicza komunikacji*. T. 13.
3. Процик, І. (2023). Назовницькі тенденції волинських футбольних команд упродовж ХХ–ХХІ ст. *Лінгвостилістичні студії*. Вип. 18.
4. Процик, І. (2023). С.К. «Русь» Ужгород – команда «летючих учителів» та інші українські клуби Срібної землі: назви закарпатських футбольних команд. *Вісник Житомирського державного університету ім. І. Франка. Філологічні науки*. Вип. 3 (101).
5. Процик, І. Р. (2017). «Це не були футбольні змагання, а бій за Україну»: назви українських футбольних команд як чинник національної ідентифікації у ХХ ст. *Лінгвістика*. № 2 (37).
6. Редько, Ю. (2007). Словник сучасних українських прізвищ. Львів: НТШ.
7. Торчинський, М. М. (2008). Структура онімного простору української мови. Хмельницький: Авіст.

References

1. Protsyk, I. (2023). «Dovbush», «Mazepa», «Petliura», «Bukovyna», «Dniester», «Kolos»: nazvy bukovynskykh futbolnykh komand u XX–XXI st. [“Dovbush”, “Mazepa”, “Petlyura”, “Bukovyna”, “Dniester”, “Kolos”: the names of Bukovyna football teams in the 20th-21st centuries] *Zapysky z ukraïnskoho movoznavstva*. Iss. 30. [in Ukrainian].
2. Protsyk, I. (2021). Nazwy ukraińskich drużyn piłkarskich z perspektywy historycznej. *Oblicza komunikacji*. Vol. 13. [in Polish].
3. Protsyk, I. (2023). Nazovnytski tendentsii volynskykh futbolnykh komand uprodovzh XX–XXI st. [Naming tendencies of Volyn football teams during the 20th-21st centuries]. *Linhvostylistychni studii*. Iss. 18. [in Ukrainian].
4. Protsyk, I. (2023). S.K. «Rus» Uzhhorod – komanda «letiuchoykh uchyteliv» ta inshi ukrainski kluby Sribnoi zemli: nazvy zakarpatskykh futbolnykh komand [S.K. “Rus” Uzhhorod – the team of “flying teachers” and other Ukrainian clubs of the Silver Land: names of Transcarpathian football teams]. *Visnyk Zhytomyrskoho derzhavnoho universytetu im. I. Franka. Filolohichni nauky*. Iss. 3(101). [in Ukrainian].
5. Protsyk, I. R. (2017). «Tse ne byly futbolni zmahannia, a bii za Ukrainu»: nazvy ukrainskykh futbolnykh komand yak chynnyk natsionalnoi identyfikatsii u XX st. [It was not a football competition, but a fight for Ukraine]: names of Ukrainian football teams as a factor of national identification in the 20th centuries]. *Linguistics*. No. 2(37). [in Ukrainian].

6. Red'ko, J. (2007). Slovnyk suchasnykh ukrainskykh prizvyshch [Dictionary of modern Ukrainian surnames]. Lviv: NTSh. [in Ukrainian].
7. Torchynskiy, M. M. (2008). Struktura onimnoho prostoru ukrainskoi movy. [The structure of the nominal space of the Ukrainian language]. Khmelnytskyi: Avist. [in Ukrainian].

Iryna PROTSYK

DYNAMICS OF NAME TRENDS OF FOOTBALL CLUBS IN DIFFERENT REGIONS OF WESTERN UKRAINE IN THE XX–XXI CENTURIES

The article analyzes the names of Ukrainian football teams in various regions of Western Ukraine – in Opilla, Nadsiana, Bukovyna, Volyn', Zakarpattia – throughout the more than a hundred-year history of the development of football in Ukraine: in the period between the two world wars, when western Ukrainian lands belonged to different foreign states, and nominal trends in the naming of football clubs had a national character; but differed in different regions; in the Soviet period, when the majority of Ukrainian ethnic lands became part of one state, and the football nomenclature underwent unification – with the perceptible totalitarian influence of Soviet colonialism; and after the restoration of Ukrainian independence, when various naming trends were combined – national, post-colonial and commercial, as a result of which an eclectic symbiosis of the names of Ukrainian football teams was formed. In all periods of the history of national football, the proper names of clubs were formed by the semantic method of creation with both of its varieties: transonimization, when the proper names of different classes became the names of football teams, and onimization, which is based on the transition of appellative names to the composition of onims. Among the names, which were most often the motivational basis for naming Ukrainian football teams in different periods, are recorded toponyms, hydronyms, oronyms. In the interwar period, a huge percentage of football club names were motivated by the names of Ukrainian youth organizations, and in the Soviet period – by nominations of all-Union and republican physical culture and sports associations and the names of the enterprises where the football teams were created. A variety of groups of appellative names, which were the motivational basis for naming football teams in the first half of the 20th century, were replaced by unified names, motivated by nominations of people by field of activity, profession or occupation, as well as the names of enterprises' products, in which football clubs functioned. The commercial factor, the influence of which has been felt since the 90s of the 20th century, led to the emergence of eclectic names, often consisting of two components that do not fit together. In several cases, a return to the names of Ukrainian football clubs that they had at the beginning of the 20th century has been recorded, which demonstrates the persistence of national naming traditions in the field of sports. The perspective of the research consists in analyzing the names of football teams in all regions of Ukraine, identifying naming trends that dominated them, and comparing the obtained information to create a complete picture of national naming in the football field.

Key words: proper name of the football team, appellative name (a common name), onim, motivation, onimization, transonimization.